

The Halachic Discourse of Louis Pasteur

By Rabbi Yehuda Spitz

Louis Pasteur (1822-1895), best known as the “father” of microbiology, bacteriology and germ theory, as well as the discoverer of the rabies and anthrax vaccines, was responsible for the prevention of numerous diseases. What is lesser known is that he also invented a process of heating up liquids, which would destroy bacteria and other germs lurking inside, thereby increasing shelf life and preventing these liquids (mainly milk and wine) from causing disease. This process later became known as “pasteurization”, for obvious reasons.

Aside for the health benefits of pasteurization, there potentially might be *halachic* benefits, as well. It is well known that there is a Biblical prohibition to benefit whatsoever from wine that was poured as a libation in idol worship (*Yayin Nesech*). There is also a Rabbinic prohibition to drink wine that was poured or touched by a gentile (*Stam Yaynam*)¹. This prohibition was extended to include wine that was touched or poured by Public Sabbath Desecrators (*Mechalalei Shabbos B'farhesya*)².

1 משנה במס' עבודה זרה דף כ"ט ע"ב [עיי"ש בתוס' ד"ה ויין, דמפשטות שגזרו עליו משום חתנות, וכמו בגמ' שם דף ל"ו] וכן נקטו למעשה בטשו"ע ונושאי כליו ביו"ד ס' קכ"ג סע' א'. ואף שדין זה רק מדרבנן, עיין בחכמת אדם (כלל ע"ה ס"ק א') שכתב דהשוותה סתם יינם עוקר נשמתו ממקום שנשרש בו בקדושה... ואין לו חלק לעולם הבא, עיי"ש. ועיין בשו"ת ברכה (ס' קכ"ג ס"ק ב' ד"ה ובאמת) שמוסיף דחז"ל מזו דמתגלגל בחמור, ונלכדים בחרם גאון עולם רבותינו גדולי הדורות, עיי"ש. אולם עיין בבאר היטב (ס' קכ"ג ס"ק א' בסוגריים) שמביא בשם החות יאיר (שו"ת ס' קפ"ג) דאעפ"כ אינו חייב למסור נפשו או אבר בשביל זה, דבנידון כזה טוב יותר לשתות ואין בו חטא, עיי"ש.

2 הר"ן בחידושי למסכת חולין דף ד', דאף דאין בבנותיו איסור חתנות, כיון דהוי מומר לכל התורה בכלל גזירותם הוא. וכן נקטו רש"י (חולין דף ה' ע"א ד"ה אלא לאו) ובשערי תשובה לרבנו יונה (שער ג' – קמ"ב) והבה"ג (שחיטת חולין קכ"ו ע"ד) והרשב"א (מובא בב"י יו"ד ס' קי"ט ד"ה החשוד) והאור זרוע (חלק א' סוף ס' שס"ז) והספר האשכול (חלק ג' עמ' קנ"א) והריב"ש (שו"ת ס' ד') והתשב"ץ (שו"ת חלק ג' ס' שי"ב) והשלחן ערוך (או"ח ס' שפ"ה סע' ג', יו"ד ס' ב' סע' ה' וס' קי"ט סע' ז', וע"ע ס' קכ"ד סע' ח') והש"ך (נקודות הכסף יו"ד ריש ס' קכ"ד) והמגן אברהם (או"ח ס' ש"ו ס' ק"כ ט"ט) והפרי"ח (יו"ד ס' קי"ב ס' ק"כ) והערך השלחן (ס' קי"ב ס' ק"כ ב' הגה"ה) והפמ"ג (ש"ד ס' קי"ב ס' ק"כ ב') והמהרי"א אסעד (שו"ת יהודה יעלה יו"ד חלק ב' ס' ל"א) והאבני נזר (שו"ת יו"ד ס' צ"ב ס' ק"ג - ד') והמהרש"ק (שו"ת טוב טעם ודעת תליתאי חלק ב' ס' ט"ז) והקיצור שו"ע (ס' ע"ב ס' ק"כ ב') והלבושי מרדכי (שו"ת אבן העזר ס' י"ח) והכף החיים (יו"ד ס' קי"ב ס' ק"כ י"א). וכן פסקו למעשה האגרות משה (שו"ת יו"ד חלק א' ס' מ"ו, שכתב 'דאנו נוהגין להחמיר'; אולם עיין משכתב שם במ"ה להתיר פת של מחלל שבת לגבי האיסור של פת עכו"ם, וע"ע באג"מ או"ח חלק ה' ס' ל"ז ס' ק"כ ח' שמסיק בנ"ד דלא הוי אסור ממש אלא מטעם מנהג, ולכן אינו חייב להחמיר, עיי"ש) והמנחת יצחק (שו"ת חלק ג' ס' כ"ו ס' ק"ד). וע"ע בספר נשמת אברהם (חלק ב' ס' קכ"ג אות ג'). בזה. [וע"ע בספר זכרו תורת משה (ס' א') ובמשנה ברורה (בהקדמתו לחלק ג') ובספר חפץ חיים על התורה (פרשת כי תשא ד"ה ביני, ובכמה מאמרים של החפץ חיים בהענין בסוף הספר) שמסבירים הטעם למה מחמירים כ"כ במומר לחלל שבתות בפרהסיא]. אולם, עיין בשו"ת חתם סופר (חלק יו"ד ס' ק"כ) ובחזון איש (יו"ד ס' ב' ס' כ"ג וס' מ"ט סוף ס' ק"ז) שסברו שהדין להחמיר לגבי יין שנגע מחללי שבת הוא רק מטעם קנס, דאי אפשר לאסור מעיקר הדין מטעם חתנות, דבעצם צ"ל מותר. וכן נראה משמעות רע"א (חי' לס' קכ"ג בט"ז ס' ק"ג) דלענין מגע נכרי ביינות שלנו אין בה משום גזירות בנותיהם כלל, עיי"ש. ובענין מחללי שבת בזמן הזה, הערוך לנר (שו"ת בנין ציון חלק ב' ס' כ"ג) כבר העלה דיש להם הדין שכבר מוזכר ברמב"ם (הלכות ממרים פרק ג' הלכה א' – ג') שהם כתינוקות שנשבו, ואין להם דיני עכו"ם. ואף שיש שמפקקים בזה, כולל הערוגות הבשם (שו"ת או"ח ס' ע"ז) והמנחת אלעזר (חלק א' ס' ע"ד), ע"ע בשו"ת מלמד להועיל (חלק א' ס' כ"ט, ומה שהביא בשם השואל ומשיב) ובשו"ת זכר יהוסף (או"ח ס' כ"א) ובשו"ת המהרש"ם (חלק א' ס' קכ"א) ובשו"ת מהר"י אסעד (יו"ד ס' נ"ג) ובשו"ת אחיעזר (חלק ג' ס' כ"ה באמת, ובסוף ד"ה מ"מ) ובשו"ת שרידי אש (חלק א' ס' קנ"ו) ובחזון איש (יו"ד ס' א' ס' ק"ד וס' ק"ו, וס' ב' ס' ק"כ) ובשו"ת שבט הלוי (חלק ב' ס' קע"ב) ובחוט שני (סוף ספר הלכות שבת חלק ב', פרק ארבעים, מאמר בגדר תינוק שנשבו ומומר) ובשו"ת מנחת אשר (חלק א' ס' י') מהם הגדרת הדין. וע"ע בספר משנת ישראל (ס' א') ובספר עבותות אהבה (נספח ענייני מומרים) שמאריכים בזה, עיי"ש. וע"ע בשו"ת מנחת חן (או"ח ס' נ"ט ס' ק"י) מה שהביא בשם הפוסקים.

However, there is an important exclusion to this rule: if the wine is cooked (*Yayin Mevushal*) then even if it was later touched or poured by a gentile, it loses its status of *Yayin Nesech*, and is permitted to be drunk³. There are several reasons advanced by the Halachic Authorities for this exception, among them⁴: 1) Cooked wine is considered substandard and is no longer fit for a libation. 2) Cooked wine is uncommon, and therefore was never considered part of the prohibition. 3) Cooked wine's taste is inferior to uncooked wines, and is not considered real wine for this purpose.

There is some debate among the authorities as to what level of cooking this wine needs in order to receive *Mevushal* status. The *Shulchan Aruch* (Y"D 123, 3) simply states when it gets hot on the fire, implying that it must be at least "*Yad Soledes Bo*"⁵, when one would pull his hand away from touching it, for fear of getting burned. The *Shach* (ibid. 7), quoting the *Rashba* and *Ran*, however, adds another caveat, that the heat level has to be such that the wine's volume has to be noticeably reduced due to the cooking⁶. Rav Moshe Feinstein, in several responsae⁷, estimates this temperature to be approximately 175°F. He maintains that once the wine reaches this temperature while being cooked, it is already considered *Yayin Mevushal*, and we no longer have to worry about the *halachic* ramifications if a gentile would touch this wine.

There is, however, a third opinion, brought in the *Darchei Teshuva*⁸ and *Gilyon Maharsha*⁹, that in order to be truly considered cooked, this wine must really be so –

3 וכמאמר רבא בגמ' ע"ז דף ל' ע"א. וכן פסקו רש"י (שם ד"ב הרי אמרו), תוס' (שם ד"ה יין מבושל), רמב"ם (הל' מאכלות אסורות פרק י"א הל' ט'), וטשו"ע (יו"ד ס' קכ"ג סע' ג'). אולם, כבא האיר הגרעק"א (שם ד"ה ואע"ג) דכל זה מיירי ביין של ישראל שנגע בו עכו"ם, אבל יין של עכו"ם עצמו, אין לו את ההיתר של יין מבושל לשתות. וכן פסק למעשה בשו"ת הר צבי (חלק ב' יו"ד ס' קי"א), עיי"ש.

4 עיין ברא"ש (עבודה זרה פרק ב' ס' י"ג), וברשב"א (שו"ת חלק ד' ס' קמ"ט ותורת הבית בית ה' שער ג'), ובמאירי (ע"ז דף כ"ט ע"ב - ל' ע"א), ובכנסת הגדולה (ס' קכ"ג הגה' על ב"י ס' ט"ז), ובט"ז (ס' קכ"ג ס' ט"ז), ובשדי חמד (מערכת יין נסך).

(רמב"ן (חידושים על מסכת ע"ז דף ל' בשם הראב"ד), ביאור הגר"א (שם ס"ק ז'), וזה פשוט בלשון השו"ע.

6 רשב"א (הנ"ל), ר"ן (ע"ז דף י' ע"א בדפי הרי"ף). וכן הוא שיטת הרמב"ן (הנ"ל) עצמו, וכן הוא דעת הרא"ש (הנ"ל) ודעת הריטב"א (בע"ז שם) והתשב"ץ (שו"ת חלק א' סוף ס' כ"ט) והאורחות חיים (יו"ד עמ' רמ"ז).

7 שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ב' ס' נ"ב, ויו"ד חלק ג' ס' ל"א, ויו"ד חלק ה' ס' ט', ובאבן העזר חלק ד' ס' ק"ח. והגם שכתב דבמעלות החום 165° גם מספיק, מ"מ עיין בשו"ת שלחן הלוי (חלק א' פרק כ"ה ס' ד') שכתב דבדואי העיקר בדברי האג"מ הוא 175°, עיי"ש. וראוי לדעת שהאג"מ אינו כתב בשום מקום שתהליך הפיסטור הוא כמבושל בכל דבר, ורק כתב שתמימות הפיסטור מיקרי מבושל. וכן אמר לי הרה"ג מרדכי טענדלר שליט"א, נכדו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, דחידוש לומר בדעת זקנו שמתיר כל תהליך הפיסטור כמבושל. ולמעשה אפשר לומר דהאג"מ יהיה מסכים לשיטת המחמירים מטעם הקושייות על תהליך הפיסטור, וצ"ע במה שרבים כתבו שהאג"מ מתיר להדיא כל תהליך הפיסטור כמבושל, ויש לעיין בזה.

8 יו"ד ס' קכ"ג (ס"ק ט"ו) בשם הדברי יוסף (חלק ג' ס' תתמ"ה ס"ק ב'), החיד"א (ככר לאדון דף קס"ב ע"א, בשם המהר"ם די לוזאנו), העיקרי הד"ט (יו"ד ס' י"ג ס"ק י"ג), הכנסת הגדולה (ס' קכ"ג הגה' על ב"י ס"ק י"ד), הריא"ז (הובא בשלטי הגיבורים במס' ע"ז דף י' ע"א), והגר"ח פלאג'י (רוח חיים ס' קכ"ג ס"ק ב'). וכן החמיר החכמת אדם (כלל ע"ה ס"ק י') והבן איש חי (שנה שניה פר' בלק ס"ק ז') לשיטה זו דצריך בישול גמור.

9 יו"ד ס' קט"ו (ס"ק א'). וכן הוא דעת כמה ראשונים, כולל המאירי (ע"ז דף כ"ט ע"ב) והאור זרוע (ע"ז פרק ב' ס"ק קנ"ה). וע"ע בהערה הבא.

meaning it has to reach its boiling point. Even though water boils at 212°F (100°C), due to its alcoholic content (alcohol has a much lower boiling point than water) the average wine's boiling point is approximately 195°F. Rav Feinstein maintains that since this opinion is not brought in the *Shulchan Aruch* or its main commentaries, we are not required to follow it¹⁰. Other contemporary authorities, nevertheless, do take this opinion into account.

This debate also influences the *halachic* ramifications of pasteurization. Wine producers are not eager to actually cook, let alone boil their wine, as doing so drastically diminishes its quality and taste, and consequently, and more importantly to them, their profits. And that's where pasteurization comes into the picture. Since they have to pasteurize their wine anyway for health reasons, if it is also considered *mevushal*, they can "kill two birds with one stone" and keep the quality (and their profit margins) intact.

Contemporary authorities are divided as to the permissibility of pasteurization being considered cooked. Rav Moshe Feinstein held that the temperature of pasteurization is sufficient to be considered *mevushal*. Rav Ovadiah Yosef¹¹ agrees that this process satisfactorily meets this requirement.

Rav Shlomo Zalman Auerbach¹², Rav Ben Tzion Abba Shaul¹³, Rav Yosef Shalom Elyashiv¹⁴, Rav Menashe Klein¹⁵ and the Tzehlemer Rav¹⁶, however, are unconvinced, as the vast majority of wine is pasteurized, and therefore cannot be considered uncommon,

10 שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ג' סוף ס' ל"א. וכבר כתב השלחן גבוה (ס' קכ"ג ס' ק"ז) כעין זה, דבטלה דעתו של השלטי הגיבורים אצל כל הני דרבוואתא ז"ל דסבירא ליה דכל שהרתיחו על גבי האש כל שהוא קרוי מבושל שאי אפשר אם לא יתמעט מעט, עיי"ש. אכן, עיין בכף החיים (יו"ד ס' קי"ח ס' ק"ז) שכתב דאשכחן לגאון הרמב"ם (הלכות איסורי מזבח פרק ו' הל' ט') שכתב דכוונת המבושל הוא המבושל באש עד שנשתנה טעמו בבישול, ולפי זה מוכח דאף לגבי יין נסך בעינן שיהיה מבושל עד שנשתנה טעמו. ומביא עוד פוסקים שסברו דצריך בישול לגמרי בנ"ד (כולל מי שמביאו בד"ת הנ"ל) וכתב "דמצאנו לפ"ז חברים להריא"ז ודלא כמש"כ בשלחן גבוה דדעתו בטלה כנגד כל הפוסקים". ומסיק הכף החיים דלענין הלכה לכתחילה טוב לחוש לדברי הרמב"ם וסייעתיו, אבל בדיעבד אין להחמיר בזה כלל הואיל ורבו הפוסקים דסגי בהרתחה בעלמא.

11 עיין בשו"ת יביע אומר (חלק ח' יו"ד ס' ט"ו), שנשתדל לדחות דברי המחמירים ולהסיר תלויותיהם, אבל באמת מסיק דהמחמיר ביין המפוסטר לכתחילה להזהר ממגע גוי תבוא עליו ברכה, אבל בדיעבד אין לאסור, שהתורה חסה על ממונם של ישראל, עיי"ש. וע"ע בקובץ ישורון (גליון י"ד עמ' תתל"ח – תתמ"א במאמר של ר' יששכר דוב הכהן אייכארן) שמאריך לומר דפיסטור אין בה בית מיחוש לענין מגע עכו"ם, עיי"ש.

13 שו"ת אור לציון (חלק ב' פרק כ' ס' י"ח בביאורים ד"ה ויש).

14 קובץ תשובות (חלק א' ס' ע"ה וע"ו).

15 שו"ת משנה הלכות (חלק י"ב ס' ל"ד – ל"ו). אולם, המשנה הלכות יותר מיקל בזה משאר המחמירים, דכתב דודאי לכתחילה אין לשתותו ח"ו וגם אין לקדש או להבדיל עליו, אבל אין להחמיר בו כשעבר בדיעבד.

16 דעתו מובא בקובץ הלכות פסח של הגר"א בלומנקרנץ עמ' 784, אבל רק החמיר לגבי החמימות של הפיסטור, ומקפיד שהפיסטור תהיה בחמימות גבוה דהוה בישול ממש, עיי"ש.

as cooked wine is supposed to be¹⁷. Additionally, if the wine is flash pasteurized, the evaporated wine is recovered through sealed pipes and therefore is not actually reduced and the taste ends up not significantly altered. Moreover, the majority of wine drinkers cannot distinguish pasteurized wine from uncooked wine. These decisors also take the stringent definition of *mevashal* into account, and therefore maintain that pasteurized wine cannot possibly be deemed *mevushal*.

Other authorities, including the *Minchas Yitzchak*¹⁸, the *Shevet HaLevi*¹⁹, and Rav Moshe Sternbuch²⁰, maintain a middle ground, albeit each via separate reasoning, that although pasteurization should not be considered cooking to permit consumption of wine touched by a gentile, it nonetheless would be considered as such to permit wine touched by a Sabbath Desecrator, as it only a corollary of the original proscription²¹.

I can imagine that if he were alive today, Dr. Pasteur would be amazed to find that his works are still being discussed and debated, not just in the halls of science and academia, but even in the hallowed halls of *Batei Midrashim* all over the world. *Hafoch Bah V'Hafoch Bah d'Kula Bah!*

The author wishes to thank renowned author and educator, Rabbi Yair Hoffman, as his relevant article was the impetus for my interest and research on this topic.

17 אולם, למרות זה עיין בשו"ת אבני נזר (יו"ד ס' קט"ז ס"ק ד') שכתב דלא חוששין לדורות הבאות ינסכו אף ביין מבושל, דאין לך אלא מה שגזר חכמים, וכיון שבשעת גזירת חכמים לא היו מנסכין לא היה בכלל הגזירה.

18 שו"ת מנחת יצחק (חלק ז' ס' ס"א ס"ק א').

19 שו"ת שבט הלוי (חלק ב' ס' נ"א וחלק ז' ס' רל"ד ס"ק ב').

20 שו"ת תשובות והנהגות (חלק ב' ס' ת"א).